

Військове мистецтво, традиції та побут українського козацтва

Виконала учениця 8-Г класу
ЗОШ №5 м . Житомира
Бондар Вікторія

Військове мистецтво козаків

У постійній боротьбі з
ворогами запорізьке
козацтво створило
самобу́тнє військове
мистецтво, ставши па
рівень кращих
європейських армій

Основу війська становила піхота, яку вважали найкращою в Європі. Найпоширенішим видом піхотного бойового порядку був т. зв. "табір", коли у центрі чотирикутного рухомого укріплення, що складалося з кількох рядів зсунутих і скріплених між собою возів, розташовувалося військо. Такий спосіб давав змогу швидко переходити від наступального бою до оборони і навпаки. Очевидці зазначали, що у такому таборі сотня козаків могла відбити цілу тисячу поляків і ще більше татар. Козацька кіннота була не такою численною, як піхота, але і її дії відзначалися майстерністю.

Зброя козаків: шаблі, пістолі, кремнієва рушниця

Зброя

- ✓ Самопали (рушниці) різного калібру
- ✓ Пістолі
- ✓ гармати
- ✓ Шаблі
- ✓ Лук зі стрілами
- ✓ Бойові ножі
- ✓ Списи з металевими наконечниками

Військове мистецтво

- Артилерія запорожців складалася з важких гармат для облоги й захисту, а також легких рухливих фальконетів. Січ мала також свій вітрильно-весловий флот з великих човні в-чайок або байдаків і, як свідчать окремі джерела, навіть своєрідні підводні човни. Широко використовувалися розвідка, різні засоби дезінформації ворога, фортифікаційні земляні роботи тощо.

Звичай та традиції

- У великій шані в козаків перебувало побратимство.
- Повернувшись з походу, козаки ділили здобич. Потім починали гуляти.
- За пияцтво, як і за зраду, передбачалася смертна кара.
- Відгулявши кілька днів козаки поверталися в буденне життя.
- Кожен носив свою ложку у халяві чобота.
- За злочини покарання і страти призначалися різні.

Вставали до сходу сонця, йшли на річку купатися, їли житнє борошно з водою і засмаженою олією. Кожен носив свою ложку у халяві чобота. Потім бралися кожен до свого діла: хто латав, хто прав свій одяг чи лагодив зброю, інші поралися біля човнів та коней, займалися господарством. Юнаки змагалися в їзді на конях, стрільбі, кидалися один на одного та боролися.

Виганяючи ворога з рідного краю, козаки брали чимало хлопців із собою на Січ і віддавали в науку до куренів. Коли хлопчиківі виповнювалося 14 років, той козак, що привіз його, брав свого вихованця щоб той чистив зброю, порався біля коня, всіляко допомагав у походах. Опівдні на башті стріляли з гармати. Цим пострілом кликали на обід. Тоді ставали всі в коло біля образів і отаман читав їм "Отче наш" і тільки після цього приступали до їжі. Надвечір подавали вечерю. Добре поївши, козаки збиралися на майдані або над Дніпром до пісень, жартів, танців. Коли ставало нудно, вони починали готуватися до новго походу.

Життя та побут козаків

Побут козаків

- козаки сіяли хліб, копали городи, закладали сади, організовували різні ремесла. Умови степу були пригідними і для вирощування коней, великої рогатої та дрібної худоби.

- Серед козаків були стельмахи, теслі, ковалі, зброярі, кожум'яки, шевці, бондарі, тощо. Кожен козак був зазвичай і торговцем, бо продавав чи міняв не лише здобуте в походах, але й зроблене власними руками.

Козаки були людьми справи. Історія практично не знає прикладів козаків-зрадників. Потрапивши у полон, вони, не виказавши таємниць, вмирали смертю мучеників. Козаки вірили, що порушивши обіцянку, вони неодмінно поплатяться своєю душею в після смерті.

Ставлення до коня у всіх без винятку козаків було особливим. Кінь – кращий друг і вірний супутник козака. Перед від'їздом на війну, жінка кланялась в ноги тварині, «щоб повернув козака додому», і тільки потім – батьків чоловіка, щоб не переставали читати молитви за його здоров'я. Коли козак повертався, дружина також кланялась спочатку коневі – дякувала. Коли ховали козака, якщо його кінь залишався живий, він йшов першим перед похоронною процесією (навіть попереду рідні покійного) позаду труни. Коня покривали чорним або червоним чепраком (підстилка під сідло), а збоку до сідла підвішували зброю козака.

Дякую за увагу.